

İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ İŞ EĞİTİMİ'NİN ANALİZİ

Doç.Dr. Kurtman ERSANLI*, Doç. Memduh ERKİN**, Yrd.Doç. Sevgi KOYUNCU**,

Arş.Gör. Melin EKER**, Arş.Gör. Gülten İMAMOĞLU**,

Arş.Gör. Sevinç YANBEYI**, Arş.Gör. Tarık YAZAR**

ÖZET

Bu araştırmada 1991-1992 öğretim yılından itibaren uygulanmasına başlanmış olan İlköğretim Okulu İş Eğitimi Programı'nın bir durum değerlendirmesi yapılmaktadır. Buna bağlı olarak da uygulamada başarının bağlı olabileceği koşullar ve etkenler incelenmektedir.

Araştırma bulgularına göre ilköğretim okullarında uygulanmakta olan bu program, amaçlarına yeterince ulaşamamıştır. Sorun'un, programın yapısından; okullarda uygulama alanlarının ve gerekli donanımın bulunmamasından; bunlar kadar önemli bir neden olarak da okullarda bu dersleri yürütebilecek formasyona sahip öğretmenlerin olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Sanat ve İş Eğitimi, İş Eğitimi, İş ve Teknik Eğitimi, Teknoloji Eğitimi, Endüstriyel Sanatlar Eğitimi, Endüstriyel Sanatlar ve Teknoloji Eğitimi.

ABSTRACT

In this research, it is evaluated that the condition of the Industrial Arts and Technology Education for primary school, which has been applied since the 1991-1992 teaching term. Also connected with this study, it is examined that the conditions and factors which it will may be connected with success in practice.

According to the research findings, this program applied in the primary schools has not been reached its purposes sufficiently. It may be said that the causes of this situation may be gathered in three categories. Ones, the structure of the program; Secondly, absence of practicing fields and equipments in schools; Thirdly, at least important which mentioned above the teachers who in quality are not enough in schools.

Key words: Work Education, Art and Work Education, Work and Technique Education, Technology Education, Industrial Arts Education, Industrial arts and Technology Education.

* Eğitim Bilimleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Elemanı

** Resim-İş Eğitimi Bölümü Öğretim Elemanları

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Araştırma Fonu'ndan desteklenen 1995/066 No.lu Proje.

GİRİŞ

Ülkemizde endüstrileşme sürecinin giderek ivme kazanması, teknoloji kültürünün, genel kültürün dinamik bir ögesi olarak anlaşılmasını ve önemsenmesini gerekli kılmıştır. Ayrıca dünyanın neresinde gerçekleştiriliyor olursa olsun, kimi doğrudan, kimi dolaylı olarak toplumsal, kültürel, ekonomik ve hatta siyasal yaşamımızı zaten belli ölçülerde etkileyen teknolojik gelişmelerin sürekliliği de bu gereği güçlendirmektedir.

Bu gün artık, değişik endüstri kollarında belli işleri yapmak üzere programlanmış robotlar, siborglar kullanılmakta; bilgisayarlar çok karmaşık işler için bile kusursuz ve nicel açıdan insan performans limitlerinin çok üstünde bir işlem hızı ve güvenilirliği ile akla gelebilecek her üretim ve hizmet alanında kullanıma girmiş bulunmaktadır. Sınırsız açılım olanakları taşıyan kompüterizasyon, iletişim teknolojileri, enformatik teknolojiler, çeşitli üretim, ulaşım ve uzay teknolojileriyle yeni ara alanlar oluşturmaktadırlar.

Bu gelişmeler, dünya toplumları arasında da, toplumların kendi bünyelerinde de sosyal, kültürel, ekonomik, politik dengeleri değiştirebilecek boyutlarıyla değerlendirilmeleri gereğini sürekli gündemde tutmaktadır.

Gereklerini yerine getiremeden, koşullarını hazırlayamadan sadece zaman kesiti olarak bilişim çağını –edilgen bir konumda tüm etkilerine maruz kalarak– yaşayan toplumlarda bireyin kendini enformatik kaos ortamında bulması kaçınılmazdır. Bu kaotik ortamda birey, kaynaklarını, sıralanışını ve dozunu çoğu zaman seçme –planlama– denetim şansına sahip olamadığı spontan etkilenelemelere dayalı her türden bilgi girdisinin, duygu ve düşünce evreninde aldıkları konumları düzenleme çabasını çok yorucu bir biçimde kesintisiz yaşayacaktır.

Kişinin kendindeki güçleri farketmesi ve geliştirmesiyle, sosyal, kültürel ve fiziksel çevresine uyumunu amaçlayan uygulamalı arayış sürecinin sağlıklı gelişmesi, tutarlı bir teorik alt yapıdan beslenmesine ve bu temel ile dengeli etkileşmesine bağlıdır. Bu bakımdan eğitimde kuram ve uygulamanın birbirini bütünlemesi; korelasyonel bir düzen içinde gerçekleştirilmesi önemlidir.

Bilindiği gibi bir eğitim-öğretim etkinliğinin üç temel fonksiyonu vardır. Öğrenme sonuçları ya da kazanım bazında alınırsa bunlar; bilgi, beceri ve davranıştır. Bilgi ve beceri, davranış kapsamında pratik bir değer ve doğrultu kazanırlar. Ama bilginin, her zaman, önce kendine ulaşılmasını gerektiren bir ayrıcalığı bulunmaktadır. Leonardo da Vinci'nin dediği gibi teoriksiz pratik yapanlar, açık bir denizde geceleyin fırtınaya tutulmuş pusulasız bir geminin kaptanına benzerler. Ancak, "bilgi", ona duyulan ihtiyacın niteliği, düzeyi ve doğrultusu bakımından tartışma konusu olabilmektedir.

Niteliği ve düzeyi ne olursa olsun bilgi, elde edilme amaçlarıyla ilgisinde özel bir değer taşır. Pratik işlevselci bir esprî taşıyan bu görüşün holistik bir versiyonu da, bilginin, onu kullanma becerisiyle bir bütün olarak algılanması, üretilmesi, işlenmesi ve paylaşılması esasına temellenen anlayıştır. Bu yalın anlayışın özümsemesi ile bilgiyi yaşama geçirme başarısı doğru orantılıdır. Teknoloji tarihi, bu yargının dayandığı kanıtların tarihidir.

Genel kültürün belirleyici, yönlendirici bir ögesi olarak teknoloji kültürünün genç kuşaklara kazandırılabilceği ortamlar, kuşkusuz örgün eğitim kurumlarıdır; okullardır.

Bilindiği üzere okul, öğretmen ve program, eğitim sisteminin temel öğelerinden üçüdür. Sistemin başarısı, öğelerin yapısal ve işlevsel açıdan birbirini bütünleyecek şekilde ilişkilendirilmesine bağlıdır.

Programlar, sistemin amaçları doğrultusunda hazırlanırlar. Yatay ve dikey ilişkileri göz önüne alınarak sınırlandırılmak durumundadırlar. Sınırlandırılmaları, hedeflerinin belirlenmesi demektir. Kuramsal olarak her programın kendi hedeflerine ulaştırılması, belirlenen marjlar içerisinde başarıyla tamamlanması, sistemin amaçlarının gerçekleşmesi anlamını taşır.

Programın başarıya ulaşmasında eğitici-öğreticinin formasyonu ile "Eğitim Ortamları" genel kavramı kapsamında düşünülebilecek her bileşen; daha yalın bir anlatımla, programı uygulayacak eğitici-öğretmen ve programın uygulanacağı okul, en az program kadar önemlidir. Öğretmen, programın uygulanmasının gerektirdiği her türlü bilgi, beceri ve yeteneğe sahip olmak durumundadır. Ayrıca, en belirgin davranış özelliklerinden birisi olarak, kendini yenileme ve geliştirme çabasını yaşayan bir kimlik profiline sahip olmalıdır. Okul da programların uygulanmasının gerektirdiği her türlü ortamı, donanımı içeren; öğrenme-öğretme etkinlikleri için gerekli organizasyonel birimlerin oluşturduğu çevresel bütünüdür.

İŞ EĞİTİMİNİN TANIMI, KAPSAMI VE AMAÇLARI

İlgili literatürde İş Eğitimi yerine "Endüstriyel Sanatlar Eğitimi"⁽¹⁾, "Teknoloji Eğitimi"⁽²⁾, "Endüstriyel Sanatlar ve Teknoloji Eğitimi"⁽³⁾, "İş ve Teknoloji Eğitimi"⁽⁴⁾ gibi değişik terminolojik tercihlerin kullanıldığına rastlanmaktadır.

1. Hıfzı Doğan, **Endüstriyel Sanatlar Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Araştırması**, Ankara; MEB. Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı: 1975, s. 149.
- 2.1. Yahşi Yazıcıoğlu-Medine Karapınar, "İlköğretim Okullarında Teknoloji Eğitimi", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı: 188, Ankara: 1993, s. 19-23.
- 2.2. Hıfzı Doğan, "**Teknoloji Eğitimi**", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No. 128, Ankara: 1983.
3. Ahmet Sevgi, "**Türkiyede Endüstriyel Sanatlar ve Teknoloji Eğitimi**", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı: 192, Ankara: 1993, s. 12-16.
4. a.e., s. 12.

Bunun, ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamı derinden etkileyen endüstriyel ve teknolojik gelişmelerle, bu gelişme sürecinde ortaya çıkan yeni değerler arasındaki karşılıklı ilişkilerin yorumlanmasına; bu etkileşimin genel esp-risini en kapsayıcı kavram ve terimlerle ifade etme arayışına bağlı olduğu görülmektedir. Nitekim, Doğan, Teknoloji Eğitimi adlı kitabının önsözünde "Bu kitapta İş Eğitiminin teknoloji esas alınarak geliştirilmesi öngörülmüştür. Bu bakımdan, iş eğitimi sözcüğü yerine teknoloji eğitimi ifadesi kullanılmıştır."⁽⁵⁾ açıklamasını getirip, genel eğitimin bir parçası olarak teknoloji eğitiminin okullarda yer almasını gerektiren başlıca görüşleri sıralamaktadır. Yine ayrıca, aynı kitabının "İş Eğitiminden Teknoloji Eğitimine" başlıklı birinci bölümünde tüm evreleriyle anlattığı "Türkiye'de İş Eğitiminin Gelişmesi"nin son paragrafında şöyle demektedir:

«Bu gün iş eğitimi, bu güne kadar geliştirilen yaklaşımlardan farklı olarak, teknoloji temeline dayalı olarak geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu bakımdan kitapta iş eğitimi yerine teknoloji eğitimi sözcüğü kullanılmıştır. Teknoloji eğitimi, bilimsel ve teknolojik ilkelerin anlaşılmasını ve uygulanmasını içermektedir. Teknoloji Eğitimi; iş ve teknik eğitimi, tarım eğitimi, ticaret eğitimi ve ev ekonomisi eğitimi gibi bu güne kadar ayrı ayrı olarak ele alınmış olan uğraşların hepsi için temel olabilecek niteliktedir. Çağımız teknoloji ile tanımlanmakta olup, gençlerin gelecekteki teknolojiye uyum sağlayabilecek şekilde yetiştirilmeleri gerekir»⁽⁶⁾

Milli Eğitim Bakanlığının isteği ve yardımları ile gerçekleştirilerek "Endüstriyel Sanatlar Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Araştırması" ardıyla 1975'te yayınlanan araştırmasında Doğan, "endüstriyel sanatlar"ı da şöyle tanımlamaktadır:

"Endüstriyel Sanatlar, bilim, teknoloji ve endüstriyi esas alarak bütün öğrenciler için ortak bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlayan ders ve laboratuvar çalışmalarını belirtmektedir."⁽⁷⁾

"Türkiye'de Endüstriyel Sanatlar ve Teknoloji Eğitimi" başlıklı makalesinde Sevgi de, Teknoloji Eğitimi için şu tanıımı kullanmaktadır:

"Teknoloji Eğitimi; bir mesleğe bağlı kalmadan evde, işte ve çevrede uygulanabilecek genel nitelikteki yeterlikleri kapsar. Endüstriyel sanatlar ve bunun içinde yer alan teknoloji eğitimi, hızla gelişen çağımızda, toplumdaki her fert için gerekli olan genel kültürün bir parçası olma özelliğindedir."⁽⁸⁾

5. Hıfzı Doğan, a.g.e.

6. a.e., s. 20-21.

7. Hıfzı Doğan, "Endüstriyel Sanatlar Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Araştırması", Ankara: MEB. Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, 1975, s. 149.

8. Ahmet Sevgi, a.g.e., s. 12.

Milli Eğitim Bakanlığı "İlköğretim Okulu İş Eğitimi Programı"nın açıklamalar bölümünde yer alan tanımlamaya göre:

"İş Eğitimi, bilgilerin uygulanmasını esas alan bir genel eğitimidir. Bu eğitim, temel üretim süreçlerini ve becerilerini kapsamaktadır. Özellikle bir meslek eğitimi değildir. Öğrencilere kazandırdığı becerilerle hayata veya bir üst öğrenime hazırlaması bakımından önem taşımaktadır. (Madde : 3)

Öğrencilere çeşitli alanlarda ilgi ve yeteneklerini deneme fırsatı vermektedir. (Madde : 4)⁽⁹⁾

Ortak öğeleri içerseler de anlam sınırları farklı olan kavram ve terimler üzerine kurulu bu tanımlamalarda, bu eğitim alanının ileri endüstri ülkelerindeki değişik tanımlanma ve düzenlenme biçimleri de örnek oluşturmaları bakımından etkili olabilmektedirler. Örneğin: bu eğitim, Amerika'da, "Ev Ekonomisi" ve "Endüstriyel sanatlar" adları ile tüm eğitim sisteminin bir parçası olarak ele alınmakta; Fransa'da daha çok bilimsel temele dayalı teknolojiyi içermesi esas alınmakta; İngiltere'de bilime dayalı teknolojinin yanında pratiği geliştiren teknolojiyi de içerecek şekilde kapsamlı olarak ele alınmaktadır⁽¹⁰⁾. İtalya'da teknoloji eğitimi, ilk önce 1962 yılında "Teknik Uygulamalar" başlığı ile okullara girmiş, bu gün tüm okullarda uygulanmaktadır. teknoloji eğitimi, hemen hemen aynı yıllardan itibaren Portekiz, İspanya ve Yunanistan'da bütün okullarda uygulanmaktadır⁽¹¹⁾.

Eğitim sistemimize girdiği tarihten bu güne kadar iş kavramı, tarım dersleri, teknik dersler, iş bilgisi, resim-iş, sanat ve iş eğitimi, seçmeli dersler, iş ve teknik eğitimi, tarım, ev ekonomisi, ticaret, iş eğitimi başlıkları altında ortaokullarda okutulmuştur. İş eğitimi gibi uygulamayı içeren eğitimin, eğitim programlarına girmesinin başlıca nedeni, bir çok eğitimcinin, el işlerinin de diğer dersler kadar kültürün bir parçası olduğu fikrini ileri sürmeleridir. Bu tür uygulamalı çalışmalar, bireyi bir mesleğe hazırlamaktan çok, onu bütün ve çok yönlü olarak geliştirmeye yöneliktir⁽¹²⁾.

Teknolojideki değişmeler eğitimin bütün kademelerini etkilemektedir. Ülkemizin hızlı bir endüstrileşme sürecine girmesi, teknoloji kültürünün genel kültür içerisinde düşünülmesini; bu çerçevede genel ortaöğretim kurumları programlarının yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır⁽¹³⁾. 1970 ve 1974'te toplanan sekizinci ve

9. MEB. İlköğretim Okulu İş Eğitimi Programı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara: 1991.

10. Yahşi Yazıcıoğlu-Medine Karapınar, a.g.e., s. 19-20.

11. Hıfzı Doğan, a.g.e., s. 28-29.

12. a.e., s. 1.

13. Tayyip Duman, "Türkiyede Ortaöğretim Öğretmen Yetiştirme". MEB Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1991, s. 177.

dokuzuncu Milli Eğitim Şûralarında bu konunun ele alınarak, temel eğitim ve ortaöğretim okulları programlarına, öğrencileri mesleğe yönelten; gelişen endüstriyel toplum hayatına hazırlayacak yeni seçimlik dersler konulması veya mevcutlarının artırılması yönünde kararlar alındığı görülmektedir. Bu yöndeki kararlar, kısa bir müddet sonra uygulamaya geçirilerek programa İş ve Teknik Eğitimi, Ev Ekonomisi ve Uygulaması, Ticaret Bilgisi ve Uygulaması dersleri konmuştur⁽¹⁴⁾.

1981 yılında toplanan onuncu Milli Eğitim Şûrası'nda alınan kararlar, İş Eğitimi kavramının gelişimi açısından son derece önemlidir. Önceleri seçmeli dersler arasında yer alan beceri dersleri, bu şûrada alınan kararlar doğrultusunda zorunlu dersler arasına alınmıştır.

16.06.1983 tarih ve 2842 sayılı yasayla 14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 22. ve 23. maddelerinde yapılan değişikliklere göre, "Temel Eğitim Kurumları" sözcüğü yerine "İlköğretim Kurumları" sözcüğünün kullanılmasına karar verilmiştir. (Madde : 7) (Resmi Gazete, 1983)⁽¹⁵⁾. İlköğretim okullarının kuruluş ve genişleme çalışmalarını hızlandırmak amacı ile Milli Eğitim Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler'in UNICEF teşkilatı arasında imzalanan "Hayata Dönük Temel Eğitim Projesi"nin onay kararı, 2 Eylül 1983 tarih ve 18153 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur⁽¹⁶⁾. Bu kapsamda İş Eğitimi'nin İlköğretim Okulları için 222 Sayılı İlköğretim Kanunu ve X. Milli Eğitim Şûrası kararları gereğince bir programı hazırlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı elemanları, İş Eğitimi öğretmenleri ve Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Teknoloji Eğitimi Bölümü öğretim elemanlarınca oluşturulan bir komisyon tarafından hazırlanmış ve geliştirilmiş bulunan "İş Eğitimi Programı", 07.09.1991 tarih ve 171 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile uygun bulunarak 1991-1992 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

Yeni kabul edilen bu program modelinin en belirgin özellikleri şunlardır:

1. İş Eğitimi dersi, 4. ve 5. sınıflarda 4 saat; 6., 7. ve 8. sınıflarda 6 saat okutulacaktır.
2. Davranış geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.
3. İşliklerde en çok 20 kişilik gruplar halinde çalışma planlanmıştır.
4. Her öğrencinin dört ayrı alandan eşit sürelerde dönerli bir şekilde faydalanması sağlanacaktır. Böylece her öğrencinin her mesleği tanıması ve kendi ilgi ve yeteneklerini buna göre değerlendirmesi mümkün olacaktır.

14. Tayyip Duman, a.g.e., s. 177.

15. Yahşi Yazıcıoğlu - Medine Karapınar, a.g.e., s. 21.

16. a.e., s. 22.

5. Paket programlarda çevre ve bölge özelliklerine uygun esnek uygulama yapma fırsatı getirilmektedir⁽¹⁷⁾.

Bu gün "İş Eğitimi Programı", sayıları 3260 olan İlköğretim Okullarında uygulanmaktadır. Ülkemizde 8 yıllık zorunlu eğitime geçişin hızlandırılması için İlköğretim Okullarının sayılarının ve kapasitelerinin süratle artırılması planlanmaktadır⁽¹⁸⁾.

İŞ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

İş Eğitimi programlarında öğrencilerin genel olarak;

1. Değişik derlerde kazandıkları bilgileri uygulamaya geçirmeleri,
2. İş hayatını yakından tanıyarak, meslek seçimi ve iş hayatına bilinçli geçişi kolaylaştırmaları,
3. Yoğun teknoloji kullanımı ile içiçe olan günlük hayatımız için bilgi ve becerilerini geliştirmeleri,
4. Uygulamalı eğitimle sistemli düşünme, karar verme ve problem çözebilme yeteneklerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır⁽¹⁹⁾.

Bu araştırmanın, uygulamadaki başarı durumunu belirlemeyi amaçladığı İlköğretim Okulu İş Eğitimi Programı'nda İş Eğitimi'nin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Teknolojinin insan hayatındaki önemini kavrayabilme.
2. Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları problemlere pratik çözümler getirebilme.
3. Kendi bilgi ve yeteneklerini tanıyabilme.
4. Yaratıcı gücünü kullanarak iş yapabilme.
5. İş yapmanın hazzını ve gururunu duyabilme.
6. İşi isteyerek ve zevkle yapabilme.
7. İşlerini arkadaşlarıyla işbirliği içinde yapabilme.
8. Öğrendiklerini günlük hayatında kullanabilme.
9. İş Eğitimi dersi ile ilgili araç ve gereçleri yerinde kullanabilme.
10. Malzeme ve zamanı ekonomik olarak kullanabilme.

---

17. a.e., s. 22.

18. Ahmet Sevgi, a.g.e., s. 13.

19. a.e., s. 13.

11. Eldeki çeşitli kaynakları en iyi şekilde değerlendirebilme.
12. İş hayatını ve meslekleri tanıyabilme.
13. Çeşitli iş ve mesleklerin önemini kavrayabilme⁽²⁰⁾.

PROBLEM

Bu araştırmada, "1991-1992 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuş bulunan İlköğretim Okulu İş Eğitimi Programı amaçlarına ulaşabilmekte midir?" sorusuna cevap aranmıştır.

YÖNTEM VE ARAÇLAR

1994-1995 öğretim yılında öğretimini sürdürmekte olan Samsun İli İlköğretim Okulları araştırmanın evreni olarak kabul edilmiştir. Evreni oluşturan okullar, içinde buldukları semtlerin sosyo-ekonomik durumlarına göre; düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Her kategorideki okuldan ulaşılabilirliği dikkate alınarak birer okul ve bu okullardan da random yöntemi ile 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflardan birer sınıf örneklem olarak alınmıştır. Örneklem giren sınıfların öğretmen, öğrenci ve velileri ile il merkezindeki ilköğretim okulu müdür ve ilköğretim müfettişlerine, İş Eğitimi Programının hedeflerinden oluşan ve sınıf düzeylerine göre hazırlanmış bir envanter uygulanmıştır.

Envanterler, ilköğretim Okulu İş Eğitimi Programı esas alınarak hazırlanmıştır. Bu programda her sınıf için belirlenmiş bulunan amaçlar, o düzey öğrencileri için bilgi, beceri ve davranış ifadesine dönüştürülmüştür. Bu şekilde 292 bilgi, beceri ve davranış ifadesi belirlenmiştir. Bunlardan 24'ü 4. sınıf için, 30'u 5. sınıf için, 25'i 6. sınıf 1. yarıyıl için ortak ünitelerden, 213'ü ise 6. sınıf ikinci yarıyıl ve daha yukarıki sınıflar için dört uygulama alanındaki paket ünitelerden belirlenmiş ve envanter haline getirilmiştir.

Öğrencilere uygulanan envanter "bilirim, yapabiliyim"; öğretmen, müfettiş ve müdürlere uygulanan envanterler "bilirler, yapabilirler"; velilere uygulanan envanter ise "bilir, yapabilir" gibi sözcüklerle sonlandırılmıştır. envanterde üçlü dereceleme ölçeği kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu araştırmada 400 öğrenci, 19 öğretmen, 39 okul müdürü, 46 müfettiş ve 392 veliye ait envanter, değerlendirme kapsamına alınmış, diğerleri eksik doldurulduğu için değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

---

20. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulu İş Eğitimi Programı, M.E. Basımevi, Ankara, 1991.

TABLO - I
ÖĞRENCİLERE GÖRE "İŞ EĞİTİMİ DERSİ"NİN AMAÇLARINA ULAŞMA
DÜZEYİNE AİT SAYISAL BİLGİLER

Öğrenci Cinsiyeti	SINIFLAR											
	4			5			6			6 - 7 - 8		
	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%
Bay	37	35	72.9	50	37	61.6	44	25	50	69	182	42.7
Bayan	48	34	70.8	42	32	53.3	27	26	52	57	201	49.8

TABLO - II
İLKÖĞRETİM OKULLARINDA "İŞ EĞİTİMİ DERSİ"Nİ OKUTAN
ÖĞRETMENLERE GÖRE DERSİN AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNE AİT
SAYISAL BİLGİLER

Öğrenci Cinsiyeti	SINIFLAR											
	4			5			6			6 - 7 - 8		
	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%
Bay	37	35	72.9	50	37	61.6	44	25	50	69	182	42.7
Bayan	48	34	70.8	42	32	53.3	27	26	52	57	201	49.8

TABLO - III
OKUL MÜDÜRLERİNE GÖRE "İŞ EĞİTİMİ DERSİ"NİN AMAÇLARINA
ULAŞMA DÜZEYİNE AİT SAYISAL BİLGİLER

Müdürler, Branşlar	SINIFLAR									
	4			5		6		6 - 7 - 8		
	n	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	
Fen Bil.	18	34	70.8	36	60	20	40	185	43.4	
Sosyal Bil.	12	32	66.6	34	56.6	21	42	181	42.4	
Sınıf Öğrt.	7	35	72.9	40	71.6	23	46	193	45.3	

TABLO - IV
MÜFETİŞLERE GÖRE İLKÖĞRETİM OKULLARINDA "İŞ EĞİTİMİ DERSİ" NİN AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNE AİT SAYISAL BİLGİLER

Müfettiş Branşı	SINIFLAR									
	4			5			6		6 - 7 - 8	
	n	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	
Eğitim Bil.	17	30	62.5	31	51.6	22	44	176	41.3	
Diğer Branşlar	29	27	56.6	30	50	20	40	184	43.1	

TABLO - V
ÖĞRENCİ VELİLERİNİN MESLEKLERİNE GÖRE "İŞ EĞİTİMİ DERSİ" NİN AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYİNE AİT SAYISAL BİLGİLER

Velilerin Meslekleri	SINIFLAR											
	4			5			6			6 - 7 - 8		
	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%
İşçi	17	30	62.5	21	34	56.6	15	20	40	22	180	42
Çiftçi	12	35	72.9	11	32	53.3	9	22	44	10	175	41
Memur	25	34	70.8	28	36	36.6	23	21	43.7	33	178	41.7
Serbest	23	32	66.6	20	35	38.3	15	24	48	26	192	45

TABLO- VI
VELİLERİN DURUMLARINA GÖRE "İŞ EĞİTİMİ DERSİ" NİN AMAÇLARINA ULAŞMA DÜZEYLERİNE AİT SAYISAL BİLGİLER

Velilerin Gelir Düzeyleri	SINIFLAR											
	4			5			6			6 - 7 - 8		
	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%	n	$\bar{x}$	%
Düşük	24	33	68.7	35	32	53.3	19	20	40	32	174	40.8
Orta	36	35	72.9	25	36	60	23	23	46	58	190	44.6
Yüksek	17	34	70.8	20	39	65	20	26	52	36	197	46.2

TABLO - VII
VELİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE "İŞ EĞİTİMİ DERSİ"NİN AMAÇLARINA
ULAŞMA DÜZEYLERİNE AİT SAYISAL BİLGİLER

Velilerin Cinsiyeti	SINIFLAR											
	4			5			6			6 - 7 - 8		
	n	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%	$\bar{x}$	%			
Bay	41	34	70.8	47	34	56.6	48	24	48	72	172	40.3
Bayan	36	35	72.5	33	38	63.3	24	25	50	54	197	46.2

Tablolar incelendiğinde ilköğretim okullarında uygulanmakta olan "İş Eğitimi Programı"nın 4. ve 5. sınıflarda amaçlarına %53-72.9 arasında ulaştığı, 6. sınıftan itibaren de amaçlarına ulaşma düzeyinin %40.3'e kadar düştüğü görülmektedir. Her ne kadar Eğitim Bilimleri Program çıkışlı ilköğretim müfettişleri ve Sınıf Öğretmenliği Programı çıkışlı müdürler özellikle diğerlerine göre dersin amana ulaşmasında daha iyimser görüş bildirseler de amaçlanan hedeflere yeterince ulaşamadığı görüşü paylaşılmaktadır.

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırma bulgularına göre ilköğretim okullarında "İş Eğitimi Programı"nın sınıf düzeyi yükseldikçe amaçlarına ulaşma oranının düştüğü görülmektedir.

Sorun'un, uygulamanın yapısından, programın özelliklerinden, okullarda ilişkilerin, uygulama alanlarının ve gerekli donanımın olmamasından; bunlar kadar önemli bir neden olarak da bu dersleri branş dışı öğretmenlerin vermesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Bunun dışında, öğrencilerin, 4. sınıfta başlayan ve 5. sınıfta son derece yoğunlaşan bir tempoyla kolejlere hazırlık çalışmalarına yönlendirilmeleri, İş Eğitimi, Müzik, Beden Eğitimi vb. gibi derslerin ya ihmal edilmesine ya da hiç yapılmamasına yol açmaktadır.

İş Eğitimi Programının uygulanmasında öngörülen sürelerin (4. ve 5. sınıflarda haftada 4 saat, 6., 7., 8. sınıflarında haftada 6 saat olarak belirlenmiş sürenin) çeşitli nedenlerle yarıya düşürülmüş olması da programın amaçlarına ulaşmasını büyük ölçüde engellemektedir.

Velilerin, beceri derslerinin bireyin gelişimi ve gerçekleştirmesindeki önemini yeterince kavramamış olmaları da sorunun başka bir kaynağı olarak görülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına göre ilköğretim okullarında uygulanmakta olan İş Eğitimi Programı, amaçlarına yeterince ulaşamamıştır. Bu programın hedeflerine ulaşabilmesinde etkili olabileceği düşünülen önlemler aşağıda önerilmiştir.

1. İş Eğitimi Programı yeniden gözden geçirilmeli ve uygulanabilir bir program hazırlanmalı,

2. Okullarda bu programın amaçlar doğrultusunda yürütülebilmesi için işlikler gibi uygun ortamlar hazırlanmalı,

3. Üniversitelerde "İş Eğitimi Öğretmenliği" programları adında bir program başlatılmalı ve ilköğretim okullarındaki iş eğitimi, bu program mezunu öğretmenler tarafından verilmeli,

4. İş eğitimi öğretmenlerini yetiştirmek için program hazırlanırken ilköğretim okullarında okutulacak iş eğitimi programı içeriğinin dikkate alınmasının yanında öğretmenin öğrenciyi tanımaya, anlamaya, onunla işbirliğini geliştirmesine katkıda bulunacak psikolojik yardım ve rehberlik türündeki derslere de yeterince yer verilmeli,

5. İş eğitiminin öğrencinin, anlama, kavrama, anlatma, yaratıcılık gibi yeti ve yeteneklerini geliştirmesinin yanında kendine olan güven düzeyinin de yükselmesine olan etkisi veillere anlatılmalı, bu konuda kitle iletişim araçlarından yeterince yararlanılmalı,

6. Bu konuda araştırmaların yeterince yapılmamış olması ve bu araştırmanın da oldukça sınırlı olarak yapılması, varılan sonuçların genellemesinde sıkıntılar doğurabileceği gözardı edilmemeli, bu nedenle sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

Bu öneriler dikkate alındığında hem birey hem de toplum için oldukça yaşamsal bir önem içeren bu derse ait program, amaçlanan hedeflere ulaşabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. BURGER, Eduard. **İş Pedagojisi**, Çev. H. Fikret Kanad, Milli Eğitim Basımevi, Ankara: 1976.
2. **Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Okulu İş Eğitimi Programı**, Ankara: 1990.
3. DOĞAN, Hıfzı. **Teknoloji Eğitimi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, No: 128, Ankara: 1983.
4. GÖKAYDIN, Nevide, - TELLİ, Hidayet, - TEKİN, Olcay. **İş ve Teknik Eğitimi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1973.

5. ALKAN, Cevat. **Eğitim Ortamları**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Yayınları, No: 85, Ankara: 1979.
6. **Eğitim Teknolojisi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi, Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi, Ankara: 24-28 Eylül 1990, Bildiriler I, Milli Eğitim Basımevi, Ankara: 1993.
7. ALKAN, Cevat. **Eğitim Teknolojisi**, Atilla Kitabevi, Ankara: 1995 (4).
8. TURGUT, İhsan. **Eğitim Üzerine**, Bilgehan Matbaası, İzmir: 1991 (4).
9. DUMAN, Tayyip. **Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1991.
10. **Çağdaş Teknoloji ve Sanat**, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakóltesi, Güzel Sanatlar Fakóltesi Yayınları, No: 8, Ankara: 1988.
11. YAZICIOğLU, Yahşi, - KARAPINAR, Medine. **“İlköğretim Okullarında Teknoloji Eğitimi”**, Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı: 188, Ankara: 1993.
12. SEVGİ, Ahmet. **Türkiye’de Endüstriyel Sanatlar ve Teknoloji Eğitimi”**, Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı: 192, Ankara: 1993.
13. DOğAN, Hıfzı. **Endüstriyel Sanatlar Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Araştırması**, Ankara; MEB Planlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, 1975.